

מתניהו אנגלמן
מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

כ"א בסיון התשפ"ד
27 ביוני 2024

לכבוד
ח"כ בנימין נתניהו
ראש הממשלה
ירושלים

נכבדי,

הנדון: פינוי וקליטת אוכלוסייה על-ידי משרד הפנים בתרחיש התרחבות הלחימה
בזירת הצפון

- במסגרת הביקורת שמבצע משרד מבקר המדינה על היבטיה השונים של מלחמת "חרבות ברזל" אנו בוחנים, בין היתר, את אופן הפינוי של האוכלוסייה האזרחית וקליטתה בבתי המלון. הביקורת בנושא זה נמצאת בשלבי גיבוש סופיים וממצאיה המסתמנים מעלים בין השאר שמשרד הפנים, לרבות פס"ח, לא מימש את אחריותו לניהול אירוע של קליטת המפונים מהדרום ומהצפון.
- לפי עמדת משרד הפנים, אחריותו מוגדרת רק למקרה של פינוי לבתי ספר בהתאם להחלטת הממשלה - "מלון אורחים", ולא לטיפול במפונים שפנו או התפנו לכל מקום אחר, לרבות לבתי המלון. מנגד, עמדת משרד הביטחון היא שמשרד הפנים אחראי לטיפול באזרחים ומתן מענה עבורם, הן כאשר הם מתפנים באופן יזום מצד המדינה והן כאשר מתפנים באופן עצמאי. עמדות מנוגדות אלו הביאו למחלוקת בין משרד הפנים למשרד הביטחון ולרח"ל שטרם הוכרעה ועל נזקיה והשלכותיה תצביע הביקורת.
- התוצאה הקריטית של המחלוקת האמורה היא בראש ובראשונה אי הפעלת הרשות העליונה לפס"ח - הגורם האחראי, המתכנן, המנחה, המתאם והמפקח על מערך קליטת אוכלוסייה מפונה בשעת חירום (וגם על הטיפול בחללים אזרחיים). כך, הרשות העליונה לפס"ח היא הגורם שמעריך את היקף המפונים לצורך קביעת המסגרת התקציבית שתועבר לרשות המקומית שקולטת את המפונים. הרשות המקומית באמצעות

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

ועדות פס"ח המחוזיות והמקומיות אמורה להוציא אל הפועל את תוכניות קליטת המפונים במתקני קליטה ולשם כך עליה להפעיל מערך לוגיסטי, לוודא את מוכנות מתקני הקליטה וצוותי הקליטה למתן השירותים שיידרשו למפונים, לנהל את המידע על אודות המפונים במתקני הקליטה, לגבש דרישות ולהצביע על פערים בנושא הטיפול במפונים אל מול משרדי הממשלה, פיקוד העורף ועוד.

4. בימים האחרונים, הובא לידיעתנו מכתבו של שר הביטחון לשר הפנים מיום 9 ליוני 2024 ממנו עולה כי אף שקיימת אפשרות להתרחבות המלחמה לאזור הצפון שבמהלכה ייתכן ויידרש פינוי אוכלוסייה בהיקף משמעותי ביותר, המחלוקת בין משרד הפנים למשרד הביטחון בעינה עומדת. בעניין זה קיימת התנגדות של משרד הפנים לקדם אסדרה של פינוי כזה ככל שיידרש, שכן כאמור לטענת משרד הפנים הדבר אינו באחריותו, אלא אם הפינוי יהיה לבתי ספר כאמור בהחלטת הממשלה "מלון אורחים".

5. בסעיף 5 למכתבו הנ"ל מתריע שר הביטחון בפני שר הפנים כי בהיעדר מענה מצד משרד הפנים ייווצר פער משמעותי.

6. מכתב המענה של שר הפנים לשר הביטחון מיום 25 ליוני 2024, הובא אף הוא לידיעתנו ובו מציג שר הפנים את עמדתו ובין השאר מפרט כי "לא משרד הפנים ולא רשות פס"ח הנם אחראים לפינוי יזום של אוכלוסייה"; עוד מוסיף השר כי "אין למשרד הפנים כל ערך מוסף, ידע או כל יתרון בניהול הקליטה והשהייה בבתי המלון" וכי "התוכנית המוצעת - בכל הנוגע ליתן מענה באמצעות הפעלת תוכנית מלון אורחים ובאחריות משרד הפנים לקליטת מתפנים עצמאית - אינה ישימה... ועל כן משרד הפנים מתנגד לה".

7. מתוך התכתובת בין שר הביטחון לשר הפנים עולה כי נושא האחריות לפינוי אוכלוסייה אזרחית בחירום וקליטתה לא בא על פתרונו.

8. קיימת חשיבות עליונה בהסדרת הטיפול באוכלוסייה מפונה. סוגיה זו התחדדה ביתר שאת במהלך סיורים שקיימתי בגזרות הצפון והדרום מאז תחילת מלחמת "חרבות ברזל" וכן במסגרת פגישותיי עם מפונים וראשי רשויות.

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

9. כך לדוגמה, בביקורי בקריית שמונה לפני כשלושה שבועות עלה כי האוכלוסייה פונתה מהעיר ומצויה במעל לכ-300 מוקדים שונים ברחבי הארץ באופן שאינו סדור ואינו מתואם בין משרדי הממשלה, וזאת ללא יכולת שליטה ובקרה של עיריית קריית שמונה על הטיפול בתושביה המפונים ומבלי שהוגדרה האחריות של כלל הרשויות המקומיות הקולטות לטיפול באוכלוסייה זו ובמתן האמצעים הנדרשים לשם הטיפול בתושבים בתחומי החינוך, הרווחה, הבריאות, התעסוקה ועוד.

10. נוכח התגברות המתיחות הביטחונית בגבול הצפון ונוכח ההשלכות החמורות שעלולות להיות להיעדר המענה הנדרש לאוכלוסייה ככל שתתפנה, נדרשת הכרעתך במחלוקת בין שר הביטחון לשר הפנים על מנת להביא לפתרון מידי ולהבטיח שבידי מדינת ישראל תהיה תוכנית ישימה למתן מענה לאוכלוסייה מתפנה.

11. המציאות הבלתי פתורה המתוארת במכתבי זה, המתקיימת כתשעה חודשים לאחר פרוץ המלחמה, בתקופה בה עשרות רבות של אלפי תושבים משני חבלי הארץ (ובפרט מהצפון - נכון לעת הזו) שוהים מחוץ לביתם, וכשבפתח עומדת אפשרות למערכה כוללת בצפון, שיתכן ותחייב פינוי נוסף - היא בלתי מתקבלת על הדעת. בעת הזו, אין מקום למצב של היעדר הסכמות אשר נמשך זמן כה רב וברי לכל שנדרשת פעולה ממשלתית אחודה וסדורה לשם טיוב הטיפול באוכלוסיית המפונים מבתיים.

בכבוד רב,

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

העתק:

ח"כ יואב גלנט, שר הביטחון

ח"כ משה ארבל, שר הפנים

גבי ליאורה שמעוני, מנהלת החטיבה לביקורת תחומי חברה ורווחה

גבי מירי רזין, מנהלת החטיבה לביקורת השלטון המקומי